

Outsider

LAIKA / JO ROETS

Zelfportret van een terrorist

Elie Agniel

Gezien op 02 augustus 2023

Voormalig zwembad Oostende, in het kader van TAZ 2023

‘Outsider’ van Laika heeft een intrigerend vertrekpunt. Michael Bijnens schreef in opdracht van het gezelschap een monoloog waarin Ted Kaczynski, beter bekend als de Unabomber, aan het woord is. Hij analyseert pijnlijk scherp hoe technologische ontwikkelingen tot de ondergang van de menselijke beschaving en de planeet leiden. Hoewel de Unabomber zijn manifest in 1995 publiceerde, voelt zijn conclusie opvallend hedendaags aan, visionair zelfs. De voorstelling, in een regie van Jo Roets, is ook goed getimed, denk je daarbij: net nu de uitspraak in het proces over de terreuraanslagen in Brussel valt.

03 AUGUSTUS 2023

Terwijl het publiek gaat zitten in de lege kuip van het buitenbad van het voormalige Oostendse zwembad wordt het verzocht zich in te beelden dat het in de bossen zit. Dat zwembad wordt binnenkort afgebroken, en doet daardoor *unheimlich* aan. Daar valt voor theatermakers wel iets mee aan te vangen. Toch vraagt het wat moeite om je een bos voor te stellen rondom de cabanne, een ontwerp van Peter De Bie, die als een misplaatst bewijsstuk in een rechtszaak op de helblauwe tegels staat. Een hut met een deurtje, niet eens een raam. Acteur Frank Dierens ligt op het dak. Zijn haar is woest, zijn gezicht vuil-wit, zijn afgewassen kleren zitten vol gaten. Hij slaakt enkele oerkreten en brengt dan galmend een deun, een soort Tarzan kreet voort. Zo zag Kaczynski er op de foto's op het web ook uit: wild.

Deze zonderling groeide op in de Verenigde Staten in de tweede helft van de 20e eeuw. Hij was een wiskundig genie met een fenomenaal IQ, maar sociaal een analfabeet. Die cocktail maakte van hem een terrorist die 26 slachtoffers maakte, waaronder drie doden. Op het eerste gezicht materiaal voor een klassieke *film noir*, behalve dan dat het de reële kroniek van aangekondigde onheil was. Zo grijpen emotioneel leed en genialiteit dus op elkaar in.

Dierens brengt het innerlijke leven van de terrorist voor het voetlicht: zijn brein, dromen, frustraties, zijn sociaal isolement en misdadige redeneringen. Hoe verantwoord je terreur? De Unabomber vertrok alvast vanuit een stevig doorwrochte logica. Onweerlegbare motieven voor terroristische aanslagen. In 1978 werden de Verenigde Staten voor het eerst opgeschrikt door een pakketje dat ontplofte in de handen van een medewerker van de universiteit van Illinois. Kaczynski is dan 31 jaar oud. Hij stuurt tussen 1978 en 1995 nog vijftien andere bompakketten op naar diverse universiteiten. Dit levert hem de bijnaam 'the una-bomber' op. Al die jaren verschanst hij zich in een piepkleine houten hut in het woud, zonder enig contact met de buitenwereld. Zonder enig comfort ook, als de geradicaliseerde versie van Henry David Thoreau, de auteur die in 'Walden' (1854) verslag deed van zijn jaar in eenzaamheid.

Een radicale, ongewassen versie van de Duitse filosoof Heidegger in zijn meest duistere momenten.

In de argumenten die Kaczynski aandraagt voor zijn levenswijze en zijn onheilspellende visie op de toekomst, en in de consequenties die hij daaruit trekt, ontdek je een geniale denker. Een radicale, ongewassen versie van de Duitse filosoof Heidegger in zijn meest duistere momenten. 'De industriële revolutie is een ramp voor het menselijk ras.' Tussen het oreren door, gedraagt hij zich als een beest. Boert, braakt, kakt (nee, niet echt, hij doet alsof). 'Iets kapot maken dat ander dingen kapot maakt, dat noem je herstel!' Tussendoor botsen paukenslagen en orgeltoetsen (een score van Steven Prengels) schel tegen de harde, koude tegels van het zwembad. Het past wonderwel bij de grimmige, explosieve atmosfeer. 'We hebben een gevangenis gebouwd voor ons denken. Ik wil dat alles terug klein wordt, aanraakbaar...'

Langzamerhand bieden zijn woorden ook een blik op de gevoelswereld van Kaczynski. De scheuren en wonden worden zichtbaar. Zijn eenzaamheid, het onbegrip van zijn omgeving tegenover zijn heldere denken. Dat hij misbruikt werd in een psychologisch experiment is pas echt hallucinant. Een professor wilde nagaan hoe sterk een mens opgewassen is tegen agressieve, persoonlijke beledigingen. Proefpersonen gingen daarbij geregeld compleet door het lint. Erger nog: alles werd gefilmd. Beelden van woede-uitbarstingen werden dan terug ingezet om diezelfde proefpersoon opnieuw kwaad te krijgen. Ted Kaczynski onderging dat experiment drie jaar lang wekelijks. Ondanks de mentale druk die erbij kwam kijken, rondde de ondertussen 20-jarige Ted met een uitzonderlijk hoge score zijn opleiding wiskunde af.

Kaczynski werd uiteindelijk op 3 april 1996 gearresteerd door de FBI. Knappe finale wending: als publiek word je in het laatste deel als jury aangesproken in de rechtszaak die tegen hem wordt aangespannen. Goed idee voor een voorstelling die zich richt tot jongen mensen vanaf 16 jaar. Bijna begrijp je als toeschouwer zijn vreemde levensvisie en wandaden. 'Outsider' toont niet wat de bommen aanrichtten, maar focust op de diepe, persoonlijke eenzaamheid die Kaczynski tot zijn manifest en zijn aanslagen bracht. Tekenend is de pijnlijke anekdote hoe hij ooit twee weken werkte aan een muziekdos voor zijn eerste en enige vriend. Uiteindelijk durfde hij die niet te schenken. Uit schroom verbrak hij zelfs elk contact.

Kaczynski wordt er menselijker door, maar het wordt geen verontschuldiging voor zijn daden. Die blijven onmenselijk. In realiteit pleitte Kaczynski zelf schuldig over de hele lijn. Voor het leed dat hij berokkende aan zijn slachtoffers kreeg hij achtvoudige levenslang. Hij stierf onlangs, op 10 juni 2023, in de beveiligde gevangenis in North Carolina. Zijn hut werd volledig intact van

Montana verhuisd naar een museum van de FBI in de Amerikaanse hoofdstad Washington DC. Voor de prijs van 23 dollar kan je ze daar bezichtigen. Zijn 'Unabomber Manifesto' uit 1995, 'Industrial Society and its Future', kan je vandaag gewoon downloaden van internet of bestellen bij Barnes & Noble.